

УДК 347.965:347.454.5(477)

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-11\(51\)-991-1000](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-11(51)-991-1000)

Діордіца Ігор Володимирович доктор юридичних наук, професор, професор кафедри приватного та публічного права, Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0001-7765-6591>

Коваль Ольга Миколаївна кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри приватного та публічного права, Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0003-1509-7258>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ АДВОКАТОМ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА МИТНОЇ СПРАВИ

Анотація. Стаття присвячена з'ясуванню особливостей правового регулювання надання адвокатом правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи. Встановлено, що особливості надання адвокатом правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи полягають у взаємопов'язаності цих галузей щодо відносин із сплати митних платежів, які підпорядковуються режиму як податкового, так і митного законодавства.

У галузі податково-митного регулювання адвокат може надавати такі види правничої допомоги: консультування, представництво та захист. Метою консультування є надання клієнту вичерпної інформації та способів вирішення правової ситуації у сфері оподаткування та митної справи. Наголошено, що під час консультування з питань оподаткування та митної справи важливе значення мають документи, детальний аналіз яких надасть можливість правильно вирішити правову ситуацію. Консультування у галузі податково-митного регулювання є основою інших видів правничої допомоги, передбачених ст. 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», зокрема представництва та захисту.

Представництво адвоката у сфері оподаткування та митної справи полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в податкових та митних органах, а також в адміністративному судочинстві. Захист адвоката у сфері оподаткування та митної справи полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів особи, яка притягається до кримінальної відповідальності у кримінальному провадженні про ухилення від сплати податків, та до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про порушення митних правил.

Констатовано, що діяльність адвоката у сфері оподаткування та митної справи ускладнена застосуванням норм податкового та митного законодавства в

межах єдиного юридичного поля. Специфіка сфери оподаткування та митної справи обумовлена складністю цих галузей та потребою знань податково-митного регулювання.

Ключові слова: адвокат, правнича допомога, оподаткування, митна справа, податкові правовідносини, митні правовідносини, правовідносини у сфері надання правничої допомоги, податкове законодавство, митне законодавство, законодавство про адвокатуру та адвокатську діяльність.

Diorditsa Ihor Volodimirovich doctor of legal sciences, professor, , professor of the Department of private and public law, Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0001-7765-6591>

Koval Olga Mykolayivna Candidate of legal sciences, associate professor, associate professor of the Department of private and public law, Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0003-1509-7258>

LEGAL REGULATION OF THE PROVISION BY A LAWYER OF LEGAL ASSISTANCE IN THE SPHERE OF TAXATION AND CUSTOMS AFFAIRS

Abstract. The article is devoted to clarifying the features of the legal regulation of the provision by a lawyer of legal assistance in the sphere of taxation and customs affairs. It has been established that the features of the provision by a lawyer of legal assistance in the sphere of taxation and customs affairs lie in the interrelationship of these industries about relations on the payment of customs payments, which are subject to the regime of both tax and customs legislation.

In the sphere of tax and customs regulation, a lawyer can provide the following types of legal assistance: consulting, representation and defense. The purpose of consulting is to provide the client with comprehensive information and ways to resolve the legal situation in the sphere of taxation and customs affairs. It is emphasized that during consulting on taxation and customs affairs, documents are of great importance, a detailed analysis of which will provide an opportunity to correctly resolve the legal situation. Consulting in the sphere of tax and customs regulation is the basis of other types of legal assistance provided for in Article 19 of the Law of Ukraine «About the bar and legal practice», in particular representation and defense.

The representation of a lawyer in the sphere of taxation and customs affairs matters consists in ensuring the implementation of the rights and obligations of the client in tax and customs authorities, as well as in administrative proceedings. The protection of a lawyer in the sphere of taxation and customs affairs matters consists in ensuring the protection of the rights, freedoms and legitimate interests of a person who is held criminally liable in criminal proceedings for tax evasion, and administratively liable during the consideration of a case for violation of customs rules.

It has been stated that the activities of a lawyer in the sphere of taxation and customs affairs are complicated by the application of the norms of tax and customs legislation within a single legal field. The specificity of the sphere of taxation and customs affairs is due to the complexity of these industries and the need for knowledge of tax and customs regulation.

Key words: lawyer, legal assistance, taxation, customs affairs, tax legal relations, customs legal relations, legal relations in the sphere of providing legal assistance, tax legislation, customs legislation, legislation on the bar and legal practice.

Постановка проблеми. Правовідносини у сфері оподаткування та митної справи характеризуються специфічністю та складністю. Це зумовлено тим, що у галузі податково-митного регулювання домінуючими є публічні інтереси. В результаті протистояння публічного і приватного інтересу у податковій та митній сферах виникають конфліктні ситуації. Зважаючи на це учасники цих відносин потребують правничої допомоги на професійній основі. У зв'язку з цим питання з'ясування особливостей правового регулювання надання адвокатом правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи набуває виняткової актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремим питанням правового регулювання надання адвокатом правничої допомоги присвячені праці таких вчених, як М.Р. Аракелян, Н.М. Бакаянова, А.М. Бірюкова, Т.В. Варфоломєєва, Т.Б.Вільчик, М.В.Завальний, В.В. Заборовський, С.О. Іваницький, С.С. Калинюк, П.В. Кучеревський, Ю.В. Оніщик, О.Д. Святоцький, І.Я. Семенюк, Л.В. Тацій, О.Г. Яновська та ін. Однак питання особливостей правового регулювання надання адвокатом правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи залишилось поза увагою науковців, що й зумовлює актуальність його детального дослідження.

Метою статті є з'ясування особливостей правового регулювання надання адвокатом правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи.

Виклад основного матеріалу. З'ясовуючи особливості надання адвокатом правничої допомоги у сфері оподаткування та митної справи необхідно вказати на взаємопов'язаність цих галузей. Податкова та митна сфери пов'язані спрямованістю на акумулювання таких доходів держави як податки. Податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників податку відповідно до Податкового кодексу України (далі – ПК України) [1]. У галузі митного регулювання сплачуються митні платежі – податки, що відповідно до ПК України або митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи [1]. Відносини, пов'язані із справлянням митних платежів, регулюються Митним кодексом України (далі – МК України), ПК України та іншими законами України з питань оподаткування [2]. Митні

платежі за своєю суттю є доходами Державного бюджету України і виступають засобом утворення публічних фондів коштів [3, с. 115–116]. Інститут митних платежів об'єднує в собі норми як податкового, так і митного законодавства [4, с. 24]. Головна особливість цих обов'язкових платежів полягає у тому, що всі вони справляються при переміщенні товарів через митний кордон [5, с. 64]. Отже, формування доходів Державного бюджету України у вигляді митних платежів здійснюється на підставі норм податкового та митного законодавства.

Розглядаючи питання співвідношення податкового та митного законодавства необхідно звернути увагу на наступне. Відповідно до п. 3.1 ст. 3 ПК України податкове законодавство України складається з Конституції України; ПК України; МК України та інших законів з питань митної справи у частині регулювання правовідносин, що виникають у зв'язку з оподаткуванням митом операцій з переміщення товарів через митний кордон України; чинних міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України і якими регулюються питання оподаткування; нормативно-правових актів, прийнятих на підставі та на виконання цього Кодексу та законів з питань митної справи [1]. У ст. 5 ПК України встановлено, що поняття, правила та положення, установлені ПК України та законами з питань митної справи, застосовуються виключно для регулювання відносин, передбачених статтею 1 ПК України. У разі якщо поняття, терміни, правила та положення інших актів суперечать поняттям, термінам, правилам та положенням ПК України, для регулювання відносин оподаткування застосовуються поняття, терміни, правила та положення ПК України. Інші терміни, що застосовуються у ПК України і не визначаються ним, використовуються у значенні, встановленому іншими законами [1].

Згідно ч. 1 ст. 1 МК України законодавство України з питань митної справи складається з Конституції України, МК України, інших законів України, що регулюють питання, зазначені у статті 7 МК України, з міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також з нормативно-правових актів, виданих на основі та на виконання МК України у та інших законодавчих актів [2]. Відповідно до ч. 1 ст. 3 МК України при здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, застосовуються виключно норми законів України та інших нормативно-правових актів з питань митної справи, чинні на день прийняття митної декларації митним органом України [2]. До митних платежів законодавцем віднесено мито, акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції) [2]. Згідно ст. 270 МК України правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, митом, крім особливих видів мита, встановлюються МК України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Правила оподаткування особливими видами мита встановлюються законами України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну», окремим законом щодо встановлення додаткового імпортного збору. Правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, іншими (крім мита) митними платежами встановлюються ПК України з урахуванням особливостей, що визначаються МК України. Особливості оподаткування митними платежами товарів, поміщених у відповідний митний режим, визначені у статті 286 та розділі V МК України, а також у розділах V і VI ПК України [2].

ПК України є головним нормативно-правовим актом, яким врегульовані податкові відносини, однією з частин яких є митні (щодо справляння загальнодержавних податків під час переміщення товарів через митний кордон України); все термінологічне навантаження, у разі колізійності нормативно-правових актів у сфері оподаткування, має застосовуватись, виходячи з дефініцій, закріплених в ПК України. Водночас нормами МК України прямо передбачено, що у питаннях, пов'язаних з митною справою застосовуються положення митного законодавства України, до якого не належить ПК України [6, с. 54-55]. Правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, митом регламентуються МК України (Глава 42 Розділ IX), акцизного податку та податку на додану вартість – ПК України (Розділи VI та V). Отже, відносини, що виникають у зв'язку із сплатою митних платежів, підпорядковуються режиму як податкового, так і митного законодавства [7, с. 227].

Враховуючи викладене, необхідно зазначити, що діяльність адвоката у сфері оподаткування та митної справи ускладнена застосуванням норм податкового та митного законодавства в межах єдиного юридичного поля. Специфіка сфери оподаткування та митної справи обумовлена складністю цих галузей та потребою знань податково-митного регулювання.

Відповідно до законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність адвокат є фізичною особою, що здійснює незалежну професійну діяльність щодо надання правничої допомоги клієнту [8]. Згідно ч. 1 ст. 26 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правничої допомоги [8]. Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» договір про надання правничої допомоги – це домовленість, за якою одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правничої допомоги другій стороні (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правничої допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору [8]. Документами, що посвідчують повноваження адвоката

на надання правничої допомоги, можуть бути: 1) договір про надання правничої допомоги; 2) довіреність; 3) ордер; 4) доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правничої допомоги [8].

Одним із найбільш поширених видів правничої допомоги адвоката у сфері оподаткування та митної справи є консультування. Цей вид правничої допомоги може бути пов'язаний з наданням правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, складенням заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру. Особливого значення консультативна робота адвоката в Україні набуває у справах, що виникають із відносин, пов'язаних із справлянням митних платежів. Консультування клієнта з питань оподаткування та митної справи має свою специфіку, зумовлену складністю застосування норм податкового та митного законодавства, а також особливим правовим статусом податкових та митних органів. Під час консультування з питань оподаткування та митної справи важливе значення мають документи, детальний аналіз яких надасть можливість правильно вирішити правову ситуацію. Метою консультування є надання клієнту вичерпної інформації та способів вирішення правової ситуації у сфері оподаткування та митної справи. Консультування у галузі податково-митного регулювання є основою інших видів правничої допомоги, передбачених ст. 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», зокрема представництва та захисту.

Згідно п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» представництво – це видадвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в цивільному, господарському, адміністративному та конституційному судочинстві, в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами, прав і обов'язків потерпілого під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні [8]. У сфері оподаткування та митної справи ключовим суб'єктом є платник податків – особа, на яку відповідно до МК України, ПК України та інших законів України покладено обов'язок зі сплати митних платежів [2]. Платник податків має право представляти свої інтереси в контролюючих органах самостійно, через податкового агента або уповноваженого представника [1]. Платник податків веде справи, пов'язані зі сплатою податків, особисто або через свого представника [1]. Представниками платника податків визнаються особи, які можуть здійснювати представництво його законних інтересів та ведення справ, пов'язаних із сплатою податків, на підставі закону або довіреності [1].

Згідно п. 56.1 ст. 56 ПК України рішення, прийняті контролюючим органом, можуть бути оскаржені в адміністративному або судовому порядку [1]. Відповідно до п. 56.18 ст. 56 ПК України процедура адміністративного оскарження вважається досудовим порядком вирішення спору [1]. Згідно ст. 24 МК України будь-яка особа має право оскаржити рішення, дії або бездіяльність митних органів до митного органу вищого рівня або до суду, якщо вважає, що

такими рішеннями, діями або бездіяльністю порушено її права, свободи чи інтереси, створено перешкоди для їх реалізації або на неї незаконно покладено будь-які обов'язки. Оскарження постанов у справах про порушення митних правил здійснюється в порядку, встановленому главою 72 МК України. Оскарження податкових повідомлень-рішень митних органів здійснюється в порядку, встановленому ПК України. Процедура оскарження, вважається досудовим порядком вирішення спору [2].

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 19 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) спори фізичних чи юридичних осіб із податковими та митними органами щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності розглядаються адміністративними судами [9]. Згідно ст. 5 КАС України кожна особа має право в порядку, встановленому КАС України, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або законні інтереси. До суду можуть звертатися в інтересах інших осіб органи та особи, яким законом надано таке право [9]. Згідно ст. 16 КАС України учасники справи мають право користуватися правничою допомогою. Представництво в суді, як вид правничої допомоги, здійснюється виключно адвокатом (професійна правнича допомога), крім випадків, встановлених законом [9]. У ч. 1 ст. 55 КАС України встановлено, що сторона, третя особа в адміністративній справі, а також особа, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, може брати участь у судовому процесі особисто (самопредставництво) та (або) через представника [9]. Згідно ч. 1 ст. 57 КАС України представником в суді може бути адвокат, який діє від імені свого клієнта [9]. Відповідно до ч. 4 ст. 59 КАС України повноваження адвоката як представника підтверджуються довіреністю; ордером, виданим відповідно до Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність»; дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правничої допомоги, виданим відповідно до Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» [9]. Адвокат як представник набуває права звернення до адміністративного суду, реалізуючи його від імені особи, законні права та інтереси якої він представляє в адміністративному судовому процесі. При цьому участь представника у судовій справі не обмежує особу, яку він представляє, у праві особисто брати участь у процесі [10, с. 634]. Отже, представництво адвоката у сфері оподаткування та митної справи полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в податкових та митних органах, а також в адміністративному судочинстві.

Згідно п. 5 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» захист – це вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи,

стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення [9].

Відповідно до ст. 212 Кримінального кодексу України за умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) може наставати кримінальна відповідальність [11]. Учасником кримінального провадження про ухилення від сплати податків може бути захисник – адвокат, який здійснює захист підозрюваного, представництво інтересів юридичної особи, стосовно якої здійснюється провадження щодо застосування заходів кримінально-правового характеру у спеціальному порядку, особи, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) (кпк). Повноваження захисника на участь у кримінальному провадженні підтверджуються: 1) свідоцтвом про право на зайняття адвокатською діяльністю; 2) ордером, договором із захисником або дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги [12].

Згідно ч. 1 ст. 497 МК України захисник може бути учасником провадження у справах про порушення митних правил [2]. У ст. 500 МК України встановлено, що захисником є особа, яка в порядку, встановленому законом, уповноважена здійснювати захист прав і законних інтересів особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, а у разі необхідності – свідка та надавати їм необхідну правничу допомогу [2]. Повноваження адвоката як захисника на участь у справі підтверджується документами, що посвідчують повноваження адвоката на надання правничої допомоги, відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [2]. Згідно ч. 1 ст. 529 МК України постанова митниці у справі про порушення митних правил може бути оскаржена до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, або до місцевого загального суду як адміністративного суду в порядку, передбаченому КАС України [2].

Отже, захист адвоката у сфері оподаткування та митної справи полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів особи, яка притягається до кримінальної відповідальності у кримінальному провадженні про ухилення від сплати податків, та до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про порушення митних правил.

Висновки. Діяльність адвоката у сфері оподаткування та митної справи ускладнена застосуванням норм податкового та митного законодавства в межах єдиного юридичного поля. Специфіка сфери оподаткування та митної справи

обумовлена складністю цих галузей та потребою знань податково-митного регулювання.

У галузі податково-митного регулювання адвокат може надавати такі види правничої допомоги: консультування, представництво та захист.

Метою консультування є надання клієнту вичерпної інформації та способів вирішення правової ситуації у сфері оподаткування та митної справи. Консультування у галузі податково-митного регулювання є основою інших видів правничої допомоги, передбачених ст. 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», зокрема представництва та захисту.

Представництво адвоката у сфері оподаткування та митної справи полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в податкових та митних органах, а також в адміністративному судочинстві. Захист адвоката у сфері оподаткування та митної справи полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів особи, яка притягається до кримінальної відповідальності у кримінальному провадженні про ухилення від сплати податків, та до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про порушення митних правил.

Література:

1. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
2. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
3. Оніщик Ю.В. Правове регулювання митних відносин в Україні та в країнах Європейського Союзу: фінансово-правовий аспект: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2014. 439 с.
4. Оніщик Ю.В. Правова конструкція «митні платежі»: проблеми сучасної інтерпретації. Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2016. № 3-4. С. 23–28.
5. Оніщик Ю.В. Інститут митних платежів: особливості правового регулювання. Митна справа. 2012. № 5 (83). С. 61–66.
6. Сучасний стан та перспективи розвитку митних правовідносин в Україні: колективна монографія / за заг. ред. Д.В. Приймаценка. Дніпро: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 272с.
7. Оніщик Ю.В. Щодо співвідношення митного та податкового законодавства. Гармонізація оподаткування в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів: зб. тез міжнар. наук.-практ. конференції, 17-18 березня 2011 р.: в 2 ч. / Держ. подат. адмін. України. Нац. унів. ДПС України. Ірпінь, 2011. Ч. 1. С. 226-227.
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.
9. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.
10. Оніщик Ю.В. Правові засади діяльності адвоката в адміністративному судочинстві. Human rights and public governance in modern conditions: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. P. 629-638.
11. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
12. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

References:

1. Podatkoviy kodeks Ukraini: Zakon Ukraini vid 02 grudnya 2010 roku № 2755-VI. [Tax Code of Ukraine, 02, 2010] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> [in Ukrainian].
2. Mitniy kodeks Ukraini: Zakon Ukraini vid 13 bereznia 2012 roku № 4495-VI. [Customs Code of Ukraine, 13, 2012] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> [in Ukrainian].
3. Onishchuk, Y.V. (2014). Pravove reguluvannya mitnih vidnosin v Ukraini ta v krainah Evropeiskogo Soyuzu: finansovo-pravoviy aspekt [Legal regulation of customs relations in Ukraine and in the countries of the European Union: financial and legal aspect]. Kyiv [in Ukrainian].
4. Onishchuk, Y.V. (2016). Pravova konstrukciya «mitni plategi»: problem suchasnoi interpretacii. [Legal construction «customs payments»: problems of modern interpretation]. Visnik Akademii praci, socialnih vidnosin i turizmu. № 3-4, 23–28 – Bulletin of the Academy of Labor, Social Relations and Tourism. 3-4, 23–28 [in Ukrainian].
5. Onishchuk, Y.V. (2012). Institut mitnih plategiv: osoblivosti pravovogo reguluvannya. [Institute of customs payments: features of legal regulation]. Mitna sprava. № 5, 61–66 – Customs affairs. 5, 61–66 [in Ukrainian].
6. Priymachenko, D.V. (2018). Suchasniy stan ta perspektivi rozvitku mitnih pravovidnosin v Ukraini [Current status and prospects for the development of customs relations in Ukraine]. Dnipro [in Ukrainian].
7. Onishchuk, Y.V. (2011). Shodo spivvidnoshenya mitnogo ta podatkovogo zakonodavstva [Regarding the relationship between customs and tax legislatio]. Irpin [in Ukrainian].
8. Pro advokaturu ta advokatcku diyalnuist [About advocacy and advocacy, 05, 2012] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> [in Ukrainian].
9. Kodeks administrativnogo sudochinsntva Ukraini: Zakon Ukraini vid 06 lipnya 2005 roku № 2747-IV. [Administrative Judicial Code of Ukraine, 06, 2005] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> [in Ukrainian].
10. Onishchuk, Y.V. (2023). Pravovi zasadi diyalnosti advokata v administrativnomu suduchinstvi [Legal principles of the lawyer's activity in administrative proceedings]. Riga [in Latvia].
11. Kriminalniy kodeks Ukraini: Zakon Ukraini vid 5 kvitnya 2001 roku № 2341-III. [Criminal codex of Ukraine, 5, 2001] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> [in Ukrainian].
12. Kriminalniy procesualnyi kodeks Ukraini: Zakon Ukraini vid 13 kvitnya 2012 roku № 4651-VI. [Criminal Procedure Code of Ukraine, 13, 2012] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukrainian].